A
TOVATŰNŐ
CSILLAGOK
ERDEJE
A THE NEW YORK TIMES
BESTSELLERSZERZŐJE
KRISTIN
HARMEL
Mont Blanc
válogatás

Egy fiatal nő, aki zsidó szökevényeknek segít menekülni a vadonon át, mígnem múltjának sötét titkai mindenkit veszélybe sodornak…

Yonát gyerekkorában elrabolták gazdag német szüleitől, és Kelet-Európa vadonjában nevelkedett. Miután 1941-ben, az elrablója halála után magára marad, magányos létezését semmi sem zavarja. Aztán egy nap váratlanul találkozik egy, a náci terror elől menekülő zsidó csoporttal. A nő megdöbben a külvilágban zajló borzalmak hallatán, és megfogadja: mindent megtanít a menekülőknek, amit csak tud, hogy életben maradhassanak az erdőben. Cserébe meglepő leckéket kap arról, hogyan tárja ki a szívét a magányos évek után.

De miután elárulják, és egy németek által megszállt városba kénytelen menekülni, a múltjának és a jelenének sokkoló találkozása mindent megváltoztathat.

A túlélésnek és önmagunk megismerésének szívszorító és izgalmas története azt a kérdést feszegeti, hogy vissza lehet-e térni egy olyan világba, ami sokszor kegyetlenebb, mint maga a vadon.

Mont Blanc válogatás

KRISTIN HARMEL

Bestsellerszerző, és tucatnyi nagyszerű regény, köztük az Elveszett nevek könyve és A borász felesége című művek írója. Több mint harminc nyelven jelentek meg művei. Pályáját újságíróként kezdte, ő a társalapítója és társműsorvezetője a népszerű websorozatnak, a Friends & Fictionnek. A floridai Orlandóban él férjével és fiával.

TUDJ MEG TÖBBET A KÖNYVRŐL:

www.kristinharmel.com

www.facebook.com/DreamKonyvek

www.facebook.com/MontBlancValogatas

Mont Blanc válogatás

„Kristin Harmel a csodálatosan magával ragadó történelmi regények mestere. Ez a könyv, amelynek bámulatos sorait ki akarja majd élvezni és meg akarja osztani az olvasó, erőteljes és megkapó mesterműű, fontos történet mindannyiunk számára."

AMAZON

„Micsoda diadal! Rég nem olvastam ilyen varázslatos és elsöprő erejű történetet az ember túlélésért folytatott küzdelméről."

GOODREADS

„Felejthetetlen karakterek, letehetetlenül izgalmas dráma és mély érzelmek, amelyek még azután is sokáig velünk maradnak, hogy az utolsó szavakat elfelejtettük... Olyan történet, amely megérint, tanít, megváltoztat és felemel."

BARNES & NOBLE

„Kristin Harmel lenyűgöző könyvet írt, amely beszippantott a történetbe. Úgy éreztem, ott vagyok Yona mellett, ahogy tanul és fejlődik, majd életeket befolyásoló döntéseket hoz. Mindenki számára tanulságos!"

STORYGRAPH

Mont Blanc válogatás

KRISTIN HARMEL

A TOVATŰNŐ CSILLAGOK ERDEJE

részlet

ELSŐ FEJEZET

1922

Az öregasszony a Behaimstrasse 72 előtti árnyak közül figyelt, arra várt, hogy bent kihunyjanak a fények. A lakás erkélye csordultig tele volt vörös rózsákkal, a vaskorlátokra pedig borostyán kúszott, de nem az ott élő fiatal pár – a hatalomra éhes Siegfried Jüttner és zárkózott felesége, Alwine – ápolta a növényeket. Ez a cselédjükre maradt, mert az élet táplálására csak azok képesek, akikben rejlik némi jóság.

Az öregasszony majd két éve figyelte Jüttneréket, és tudott róluk dolgokat, olyasmiket, amik fontosak voltak a feladathoz, aminek a végrehajtására készült.

Tudta például, hogy Herr Jüttner volt az egyik első férfi Berlinben, aki csatlakozott a Nemzetiszocialista Német Munkáspárthoz, egy új politikai mozgalomhoz, ami lassan megvetette a lábát a háború által megtépázott országban. Tudta, hogy a férfinak egy müncheni nyaralás során támadt ez az ötlete három évvel korábban, miután látott egy Adolf Hitler nevű, dühös fiatalembert lelkesítő beszédet tartani a Hofbräukellerben. Tudta, hogy miután hallotta a beszédet, Herr Jüttner húsz perc alatt visszasétált az elegáns Vier Jahreszeiten Hotelbe, felébresztette fiatal, alvó feleségét, és vele hált, bár az asszony először tiltakozott,

mert egy fiatalemberrel álmodott, akit egykor szeretett, és aki meghalt a nagy háborúban.

Az öregasszony azt is tudta, hogy a kisbabának, aki azon az őszillatú, bajor éjszakán fogant, a kislánynak, akit Jüttnerék Ingének neveztek el, volt egy gerle formájú anyajegye a bal csuklója belső oldalán.

Azt is tudta, hogy a lány második születésnapja másnap van, 1922. július 22-én. És azt is tudta – ugyanolyan biztosan, mint azt, hogy a gyöngyvirág harang alakú bimbói és a sisakvirág alkony színű szirmai megölhetnek egy embert –, hogy a lány nem maradhat Jüttneréknél.

Ezért jött ide.

Az öregasszony, akit Jeruszának hívtak, mindig is olyasmiket tudott, amiket mások nem. Például 1849-ben abban a pillanatban, amint megtörtént, tudta, hogy Frédéric Chopin meghalt, mert mély álomból ébredve a „Forradalmi etűd" hangjegyei tartottak bosszús felvonulást a fejében. Érezte, hogy megremeg a föld, amikor Marie Curie megszületett 1867-ben, Albert Einstein pedig 1879-ben. És egy tikkasztó, késő júniusi napon 1914-ben, két hónappal azután, hogy betöltötte a hetvennégyet, mélyen érezte az ütőerében – hetekkel azelőtt, hogy elért volna hozzá a hír –, hogy az osztrák-magyar trón örökösével végzett egy merénylő golyója, véget vetve a világ törékeny egyensúlyának. Tudta, hogy háború közeleg, ahogy most is tudta. Látta a horizonton gyülekező, sötét fellegekben.

Jerusza anyja, aki mérgezett főzettel végzett magával 1860-ban, azt mondogatta neki, hogy a lehetetlen dolgok tudása Isten ajándéka, ami anyai ágon öröklődik, csakis a legszerencsésebb zsidó nők között. Jerusza, egy évszázadokra visszanyúló vérvonal utolsó tagja, néha biztos volt benne, hogy ez inkább átok, de bármi volt is, egész életében terhet jelentett követni az erdőkön végigvisszhangzó hangokat. A levelek suttogtak a fákon, a virágok régi időkről meséltek, a folyók messzi tájak híreit sodorták. Ha

az ember jól figyel, a természet mindig elárulja a titkait, melyek természetesen Isten titkai. És Isten hozta most ide Jeruszát, egy ködbe burkolódzó berlini utcasarokra, ahol ő lesz a felelős azért, hogy egy gyermek sorsa megváltozzon, és talán a világ egy darabkája is.

Jerusza nyolcvankét éve élt, majdnem kétszer annyi ideje, mint az átlagos németek. Amikor az emberek ránéztek – már ha vették egyáltalán a fáradtságot, hogy ránézzenek –, láthatóan megriadtak aszott vonásaitól, egy nehéz élet évtizedeitől bütykös kezeitől. Ám legtöbbször az idegenek egyszerűen levegőnek nézték, pont úgy, ahogy Siegfried és Alwine Jüttner tette, amikor vagy százszor elhaladtak mellette az utcán. A kora különösen láthatatlanná tette azok szemében, akiket leginkább a külső és a hatalom érdekelt; feltételezték, hogy az asszony mihaszna számukra, csak idő- és helypazarlás. Végtére is egy olyan idős nő, mint ő, hamarosan biztos halott lesz. De Jerusza – akit egész életében a legmélyebb erdők legsötétebb zugainak növényei és gyógyfüvei éltettek – tudta, hogy még majdnem húsz évig élni fog, 102 éves koráig, és hogy egy tavaszi kedden hal majd meg, közvetlenül 1942 utolsó olvadása után.

Jüttnerék cselédje, egy halott tengerész félénk lánya két órával ezelőtt hazament, és néhány perccel múlt tíz óra, amikor Jüttnerék végre leoltották a villanyokat. Jerusza kifújta a levegőt. A sötétség volt a pajzsa, ahogy mindig. Hunyorogva nézte a csukott ablakokat, és éppen ki tudta venni egy kislány ágyának körvonalait a jobbra lévő szobában, a halvány vaníliaszínű függönyök mögött. Pontosan tudta, hol van, sokszor járt ott, amikor a család távol volt. Ujjait végighúzta a fenyőkorlátokon, érezte a kanyarulatokból áradó energiát. A fának természetesen volt emlékezete, és amikor Jerusza először érintette meg az ágyat, ahol a baba aludt, majdnem letaglózta egy meleg, fehér fényáradat.

Ugyanez a fény hozta őt ide az erdőből két évvel ezelőtt. Először 1920 júniusában látta, úgy ragyogott a fák

koronája felett, mint egy személyre szóló északi fény, mely magához hívta őt. Gyűlölte a várost, irtózott attól, hogy olyan helyen legyen, amit ember, és nem Isten épített, de tudta, hogy nincs más választása. A lába egyenesen a Behaimstrasse 72-höz vitte, hogy először legyen tanúja, ahogy a hollófekete hajú Frau Jüttner a babát dajkálja. Jerusza látta, hogy a baba ragyog, már akkor is fény volt a sötétségben, aminek eljöveteléről senki sem tudott.

Jerusza nem akart gyereket; sosem akart. Talán ezért is tartott ilyen soká, hogy cselekedjen. De a természet nem hibázik, és most, amikor az eget betöltötte egy sereg néma feketerigó a sziporkázó város felett, tudta, hogy eljött az idő.

Könnyű volt felmászni a modern épület tűzlépcsőjének létráján, még könnyebb belökni Jüttnerék retesz nélküli ablakát, és csendesen besurranni. A gyerek ébren volt, némán figyelt, rendkívüli szemei – egy alkonykék és egy erdőzöld – csillogtak a sötétségben. A haja fekete volt, akár az éjszaka, az ajka a pipacs élénkvöröse.

– *Ikh bin gekimen dir tzu nemen* – suttogta Jerusza jiddis nyelven, amit a kislány még nem ismert. *Érted jöttem.* Riadtan vette észre, hogy a szíve hevesen ver.

Nem várt választ, de a gyermek ajkai szétváltak, és kinyújtotta a bal kezét, a tenyerét felfelé fordítva; a gerle alakú anyajegy csillámlott a sötétségben. Halkan mondott valamit - valamit, amit egy egyszerűbb ember egy kislány értelmetlen gügyögésének vélt volna, de Jerusza számára egyértelmű volt.

– *Dus zent ir* – mondta a lány jiddisül. *Te vagy az.*

– *Yo, dus bin ikh* – helyeselt Jerusza. És ezzel felvette a babát, aki nem kiáltott fel. Szorosan a teste törékeny domborulataihoz vonta, kimászott az ablakon, és lelendült a vaskorláton, a lába hangtalanul érintette a járdát.

A baba némán figyelt Jerusza köpenyének redői közt, különböző színű szemei tágra nyíltak, miközben Berlin eltűnt a hátuk mögött, és az északi erdő elnyelte őket.

MÁSODIK FEJEZET

1928

A berlini kislány nyolcéves volt, amikor Jerusza megtanította, hogyan öljön embert.

Az asszony természetesen eldobta a gyerek keresztnevét, amint hat évvel ezelőtt elérték az erdő hűs peremét. Az Inge azt jelentette, „egy hős apa lánya", és ez hazugság volt. A gyereknek most nem volt más szülője, csak az erdő.

Ráadásul Jerusza attól a pillanattól tudta, hogy először látta a fényt Berlin felett, hogy a gyereket Yonának kell hívni, ami „gerlét" jelent héberül. Ezt már azelőtt tudta, hogy meglátta volna a lány anyajegyét, ami idővel nem halványult el, hanem erősebb, sötétebb lett, egy jel, hogy ez a gyermek különleges, nagyszerű dologra hivatott.

A megfelelő név létfontosságú volt, és az öregasszony nem hívhatta máshogy a lányt, mint ami. Természetesen cserébe ugyanezt várta el, az ember igazi valójának tiszteletét. A Jerusza annyit tett, „birtokolt örökség", utalásként a varázslatra, amit a vérvonalától kapott, és tisztelgésül az előtt, hogy őt maga az erdő birtokolja, és Yonának csak így volt szabad szólítania. Az „anya" valami mást jelentett, valamit, ami Jerusza sosem lett volna, soha nem is akart.

– Több száz módja van egy élet kioltásának – mondta a lánynak egy halványuló, júliusi délutánon, nem sok-

kal a gyermek nyolcadik születésnapja után. – És neked mindet ismerned kell.

Yona felnézett. Épp egy ökörszemet farigcsált egy fadarabból. Szokásává vált, hogy lényeket faragjon társaságnak, amit Jerusza nem értett, mert ő mindennél többre értékelte a magányt, de eléggé ártalmatlan foglalatosságnak látszott. Yona haja – olyan színű, mint a legmélyebb, csillagtalan éjszaka – a hátára omlott, legördült madárszerű vállain. A tekintete – végtelen és nyugtalanító – ködös volt az értetlenségtől. A nap alacsonyan járt az égen, Yona árnyéka a háta mögött egészen a tisztás széléig nyúlt, mintha megpróbálna bemenekülni a fák közé.

– De te mindig azt mondtad nekem, hogy az élet értékes, Isten ajándéka az embernek, védeni kell – mondta a lány.

– Igen. De a legfontosabb megvédendő élet a sajátod. – Jerusza lefordította a tenyerét, és az élét a saját légcsövére tette. – Ha valaki érted jön, egy ide mért, erős ütés – ha helyesen hajtod végre – halálos lehet.

Yona néhányat pislogott, hosszú szempillái az arcára hulltak, ami természetfölöttien sápadt volt, mindig sápadt, bár a nap szünet nélkül sütött le rájuk. Amikor letette maga mellé a faragott ökörszemet, a keze remegett.

– De ki jönne értem?

Jerusza megvetéssel meredt a gyermekre. A lány feje a tanítása ellenére a felhőkben járt.

– Te ostoba gyermek! – csattant fel. A lány elhúzódott tőle. Jó, hogy félt, szörnyű dolgok közeledtek. – A kérdésed rossz, szokás szerint. Eljön majd a nap, amikor örülni fogsz, hogy megtanítottam neked, amit tudok.

Ez nem volt válasz, de a lány nem szállt szembe vele. Jerusza erős volt, mint egy zerge, okos, mint egy dolmányos varjú és bosszúszomjas, mint egy szarka. Már majdnem kilenc évtizede járt a földön, és tudta, hogy a lányt megijeszti a kora és a bölcsessége. Jeruszának tetszett így,

a gyereknek legyen világos, hogy ő nem anya. Tanár, és semmi több.

– De Jerusza, nem tudom, hogy ki tudok-e oltani egy életet – mondta végül Yona halkan. – Hogyan élhetnék azzal a tudattal?

Az öregasszony felhorkant. Nehezen hitte el, hogy a lány még mindig képes ennyire naiv lenni.

– Én négy férfit és egy nőt öltem meg, gyermek. És egész jól együtt élek ezzel a tudattal.

Yona szeme tágra nyílt, de nem szólalt meg addig, míg a fény el nem tűnt az égről, és véget nem ért az aznapi tanítás.

– Kit öltél meg, Jerusza? – suttogta a sötétségbe, amikor hanyatt feküdtek az erdő talaján egy lucfenyőkéreg-tető alatt, amit egy héttel korábban építettek maguknak. Néhány havonta továbbálltak, új kunyhót építettek az erdőtől kapott ajándékokból. Mindig hagytak egy rést a sebtében vágott kéregtetőkben, hogy lássák a csillagokat, amikor nem fenyegetett eső. Ma este a menny tiszta volt, és Jerusza látta a Kis Medvét, a Nagy Medvét és a Sárkányt, ami átkúszott az égen. Az élet folyton változott, de a csillagok mindig állandók maradtak.

– Egy gazdát, két katonát, egy kovácsot és a nőt, aki megölte az apámat – válaszolta Jerusza anélkül, hogy Yonára nézett volna. – Ők mind megöltek volna engem, ha esélyt adok nekik rá. Soha ne add meg valakinek ezt a lehetőséget, Yona! Ha elfelejted ezt a leckét, meghalsz. Most pihenj egy keveset!

A következő teliholdra Yona tudta, hogy egy rúgás a gerinc töve mellett, jobbra, kilyukaszthat egy vesét. Egy vízszintes ütés a kéz tövével az orrnyeregre mélyen a koponyába lökheti az arccsontokat, ami agyvérzést okozhat. Egy erős lábujjrúgás a halántékra, amikor az ember a földre került, és könnyedén kioltható az élet. Gyors fejfogás egy ülő ember mögött, egy éles hátrafelé rántás, és el-

törik a nyak. Egy késvágás felfelé, csuklótól a könyök belső oldaláig, az orsócsonti verőér mentén, és az ember percek alatt teljesen elvérezhet.

De az univerzum az egyensúlyról szólt, ezért a halál minden módszere mellé Jerusza megtanított a lánynak egy módszert a gyógyításra is. A fekete áfonya visszaállíthatja egy gyengülő szív keringését, vagy helyrehozhat egy haldokló vesét. A macskamenta, amikor péppé zúzzák, megállíthatja a vérzést. A közönséges bojtorján eltünteti a mérget a véráramból. Az összezúzott bodza leviheti a halálos lázat.

Élet és halál. Halál és élet. Két dolog, ami alig számított, mert végül a lelkek túlélték a testet, és eggyé váltak a végtelen Istennel. De Yona ezt nem értette, még nem. Még nem értette, hogy azért született, hogy megjavítsa a világot, a *tikkun olam* kedvéért, és hogy minden egyes *mitzvah,* amit bemutatott, isteni fényszikrákat áraszt.

Bárcsak az erdő önmagában életben tarthatta volna őket! De ahogy a lány cseperedett, szüksége volt ruhára, tejre, hogy megerősítse a csontjait, cipőre, hogy a lábát ne sebesítse meg az erdő talaja nyáron, és ne fagyjon jéggé télen. Amikor Yona kicsi volt, Jerusza néha egyedül hagyta az erdőben egy napra és egy éjszakára, és kislányokat faló vérfarkasokról szóló mesékkel ijesztette meg annyira, hogy ne moccanjon, míg ő bemerészkedett a közeli városokba, hogy elvegye a holmikat, amikre szükségük volt. De ahogy a lány elkezdett egyre többet kérdezni, nem volt mit tenni, magával vitte, hogy megmutassa a külvilág veszélyeit, hogy emlékeztesse, senkiben sem lehet megbízni.

Hideg, téli éjszaka volt 1931-ben, hó kavargott le a fekete égből, amikor Jerusza elvitte a tágra nyílt szemű gyereket egy Grajewo nevű városba, Északkelet-Lengyelor-

ságban. És bár külön szólt neki, hogy hallgasson, úgy tűnt, Yona képtelen megálljt parancsolni a szavainak. Miközben a sötétségben osontak egy paraszthház felé, a kislány kérdéseket zúdított rá: *Miből készült az a tető? A lovak miért egy fészerben alszanak, és nem egy mezőn? Hogyan csinálták ezeket az utakat? Mi az ott azon a zászlón?*

Végül Jerusza feléje pördült.

– Elég, gyermek! Nincs itt számodra semmi, semmi, csak kétségbeesés és veszély! Egy olyan élet után vágyakozni, amit nem értesz, olyan, mint a napot bámulni. Az ostobaságod lesz a veszted.

Yona megriadt, és egy ideig hallgatott, de miután Jerusza besurrant a ház hátsó ajtaján, és egy pár csizmával, egy nadrággal meg egy télikabáttal a kezében tért vissza, amikkel Yona legalább néhány telet kihúz majd, Yona nem volt hajlandó követni, amikor Jerusza intett neki.

– Most meg mi van? – kérdezte Jerusza bosszúsan.

– Mit csinálnak? – Yona bemutatott a ház ablakán, ahol a család az asztal köré gyűlt. A hanuka első estéje volt, ez pedig zsidó család. Jerusza azért választotta ezt a házat, mert tudta, hogy elfoglaltak lesznek, míg ő elviszi a holmijaikat. A családfő most felállt, az arcát bevilágította a család menóráján égő gyertya fénye, és bár a hangja nem hallatszott, egyértelműen énekelt, lehunyta a szemét. Jeruszának nem tetszett Yona arckifejezése, ahogyan nézte: vágyakozó volt és elbűvölt, és az ilyen érzések csak a menekülés rosszul kitalált ötleteihez vezettek.

– Tökfejek ügyködése – mondta végül. – Neked nincs itt semmi látnivaló. Most gyere!

Yona továbbra sem moccant.

– De boldognak tűnnek. A hanukát ünneplik?

Persze a lány már tudta, hogy így van. Jerusza minden évben faragott egy menórát fából, egyszerűen azért, mert az anyja évekkel ezelőtt azt parancsolta. A hanuka nem tartozott a legfontosabb zsidó ünnepek közé, de a túlélést

ünnepelte, és azt mindenki tisztelte, aki az erdőben élt. A lány akkor is ostoba volt. Jerusza szeme összeszűkült.

– Olyan szavakat ismételgetnek, amik valószínűleg minden jelentésüket elveszítették számukra, Yona. Az ismétlés olyan embereknek való, akik nem akarnak magukért gondolkodni, olyanoknak, akiknek nincs képzelőerejük. Hogy találhatod meg Istent olyan pillanatokban, amik ismétléssé váltak?

Egy pillanatig egyikük sem szólt egy szót sem, miközben tovább nézték a családot.

– De mi van, ha vigaszt találnak az ismétlésben? – kérdezte végül halkan Yona. – Mi van, ha varázslatra lelnek?

– Hogy a csudába lenne az ismétlés varázslat? – Még szerezniük kellett néhány kancsó tejet a fészerből, és Jerusza kezdte elveszíteni a türelmét.

– Hisz Isten ugyanazokat a fákat kelti életre minden évben, nem? – kérdezte Yona lassan. – Ugyanazok az évszakok jönnek-mennek általa, ugyanazok a virágok virágoznak, ugyanazok a madarak trilláznak. És abban van varázslat, nem igaz?

Jerusza szóhoz sem jutott elképedésében. A lány eddig még nem győzte le őt a saját játékában.

– *Soha* ne kérdőjelezz meg engem! – csattant fel végül. – Most fogd be a szád, és gyere!

Elkerülhetetlenné vált, hogy Yona elkezdjen az erdőn túli világon töprengeni. Jerusza mindig is tudta, hogy ez az idő eljön majd, és most annak a terhe is ránehezedett, hogy elérje, hogy amikor a lány a civilizációra gondol, megfelelő félelemmel tegye.

Jerusza megtanította Yonának az összes nyelvet, amit ismert, amióta magával vitte őt, és a gyermek folyékonyan beszélt jiddisül, lengyelül, fehéroroszul, oroszul és németül, valamint egy keveset franciául és angolul. *Az embernek ismernie kell az ellensége szavait*, mondogatta neki mindig

Jerusza, és elégedettséggel töltötte el a Yona szemében látszó félelem.

De mást is tanítania kellett, úgyhogy a városokba tett kiruccanásaikon elkezdett könyveket lopni. Megtanította a gyermeket olvasni, érteni a tudományokat, dolgozni a számokkal. Ragaszkodott hozzá, hogy Yona ismerje a Tórát és a Talmudot, de a keresztény Bibliáról is tanított neki, sőt, a muszlim Koránról is, mert Isten ott volt mindenütt, és az Ő keresése végtelen. Jerusza egész élete ezzel telt, és ez vitte arra a sötét berlini utcasarokra is 1922 nyarán, ahol el kellett lopnia azt a gyermeket, aki akkora púp lett a hátán.

És bár Yona gyakrabban bosszantotta, mint nem, azt még Jeruszának is el kellett ismernie, hogy a lány eszes, érzékeny, intuitív. Úgy itta magába a könyveket, mint a hűs vizet, és nagy figyelemmel hallgatott, valahányszor Jerusza kegyeskedett megosztani vele a titkait. Mire Yona tizennégy éves lett, többet tudott a világról, mint a legtöbb férfi, akiket egyetemeken oktattak. Még fontosabb, hogy ismerte az erdő titkait, a túlélés minden módját.

Amikor a lány kinyílt a világra, Jerusza csupán két dologhoz ragaszkodott: egy, hogy Yona mindig engedelmességgel tartozik neki. És kettő, hogy mindig rejtve kell maradnia az erdőben, távol azoktól, akik talán bántanák.

Yona néha megkérdezte, miért. Ki akarná őt bántani? Mivel próbálkoznának?

De Jerusza sosem válaszolt, mert igazság szerint nem tudta biztosan. Csak annyit tudott, hogy a kora reggeli órákban, 1922. július 6-án, ahogy besietett a kétéves gyermekkel az erdőbe, hallott egy hangot az égből, élesen és tisztán. *Egy napon* – mondta a hang – *a lány múltja visszatér, és sok életet megváltoztat majd, az övét talán ki is oltja. Az egyetlen biztonságos hely az erdő.*

Ugyanaz a hang volt, mint amelyik azt mondta, hogy vigye el a lányt, a hang, ami mindig suttogott neki a fák-

ban. Jerusza élete nagy részében úgy gondolta, hogy a hang Istené. De most, élete alkonyán többé már nem volt benne biztos. Mi van, ha a hang a fejében csakis a sajátja? Mi van, ha ez az anyja őrültségének öröksége, az eszelősség szikrája, és nem egy magasabb rendű hívás?

De valahányszor, amikor ezek a kérdések a felszínre törtek, Jerusza elhessegette őket. A hang odafentről szólt, és ki tudja, milyen sors várná, ha nem hallgatna rá.

HARMADIK FEJEZET

Két évvel később és 150 kilométerrel arrébb történt, hogy Yona végre ellen mert szegülni Jerusza parancsainak.

Addigra Jeruszával mélyen jártak a białowieża-i, azaz a Fehér Toronyról elnevezett erdőben, és bár az ősz nyomában már ott kopogott a tél, a talajt még mindig gombák borították, a napokat harkályok kopácsolása és jávorantilopok cammogása tarkította, az éjszakák mozdulatlanságát pedig a portyázó farkasfalkák vonyítása törte meg. Varázslatos hely volt, és Yona, aki megszerette a madarakat, nehezen koncentrált a sok, feje felett szárnyaló fehér gólya és törpegém között. Elképzelte, hogy ő maga is felemelkedik az égbe, mérföldekre ellát, képes egyszerűen elrepülni innen, oda mehet, ahova csak akar. De ez csupán álom volt.

Késő októberi nap volt, a levegő csípős és hideg, és Yona makkokat gyűjtött egy nagy kosárba. Jeruszával elraktározzák őket az előttük álló, hosszú télre. A legtöbbet átmossák, szárítják és összezúzzák lisztnek, de néhányat megpirítanak mézben, amit olyan méhkasokból gyűjtöttek, amiket Jerusza a morzsolódó fák odvában talált.

Yona figyelmét annyira elvonta egy ritka csíkosfejű nádiposzáta hirtelen *ja-ja-ja-ja* hangja a feje felett, hogy óvatlan volt. A férfi csak száz méterre volt tőle, amikor Yona észrevette, és levegő után kapkodva húzódott a fűzfák közé.

A férfi nem látta őt, nem hallotta a mozgását. Yona megszokta, hogy a fákkal susog, olyan higgadt összhangban létezik velük, hogy a mozdulatai együtt fújnak a széllel. Ösztönösen a késért nyúlt, amit mindig a bokájára szíjazva hordott, Jerusza pedig ragaszkodott hozzá, hogy minden héten megélezzék, biztos, ami biztos. Yona szíve zakatolt, ahogy előrenézett.

A férfi nem volt olyan idős, mint amilyennek első pillantásra hitte. Valójában szinte még fiú volt, talán egy-két évvel idősebb, mint ő. A haja annyira jégszőke, mint amennyire a lányé ébenfekete, a bőre olyan napbarnított, akár a marhabőr. A válla széles volt, és olyan magabiztossággal járt, ami arról árulkodott a lánynak, hogy ismeri az erdőt.

De honnan került ide? Jeruszával három hete táboroznak itt, és más embereknek nyomát sem látták. Ő is az erdőben él? Yona szíve zakatolt, ahogy megengedte magának, hogy csupán egy pillanatig megízlelje egy rokonlélek lehetőségét. A sajgás, amit a vágyakozás szült a mellkasában, a magány és a félelem jele volt, és vakmerővé tette. Lassan, mielőtt még esélye lett volna alaposan végiggondolni, elvette a kezét a kése nyeléről, kiegyenesedett, és előlépett a fák közti búvóhelyéről.

– Szervusz! – köszönt, de a fiú nem fordult meg, és a lány rájött, hogy valójában nem mondta ki hangosan, bár az ajka megformálta a szót. Másodszor mélyet lélegzett, és amikor megismételte az üdvözlést, az túl élesen hagyta el az ajkát. A fiatalember megpördült, és rábámult.

– Szervusz! – mondta a fiú néhány másodperc után. A hangja mély volt, a szeme tágra nyílt a kíváncsiságtól. Yona eltűnődött, vajon mit lát. Tudta abból, hogy néha megpillantotta a tükörképét a csobogó patakokban, hogy a szemei – mindkettő más színű – nagyok az arcához képest, az orra hosszú, az arccsontjai magasak, az ajka akár egy rózsabimbó. A bőre hihetetlenül fehér, bár az életét a szabadban töltötte, a haja pedig fekete füstfüggöny, ami

a derekáig ér. A júliusi tizenhatodik születésnapja óta úgy nőtt, akár a gyom, és a lába immár olyan hosszú és vékony, mint egy fiatal őzé. Életében először volt tudatában a testének, amit eddig csupán praktikusnak tartott.

Úgy tűnt, a fiú arra vár, hogy mondjon valamit, úgyhogy köhögött, hogy megköszörülje összeszoruló torkát, és kikényszerítette az első szavakat, amik eszébe jutottak:

– Mit keresel itt? – kérdezte.

A fiú felvonta a szemöldökét – ami olyan szőke volt, hogy szinte nem is látszott –, és nevetett.

– Azt hiszem, ugyanazt, mint te. Élelmet gyűjtök télre.

Yonának milliónyi kérdése támadt. A fiú honnan került ide? Hova megy? Milyen az erdőn kívüli világ? De az összes kérdés egyszerre küzdött a helyért a fejében, és csak annyi bukott ki belőle:

– Még nem láttalak.

A fiú megint nevetett, és Yonának tetszett ez a hang. Más volt, mint Jerusza nevetése, ami szaggatott volt, rekedtes, és sütött belőle a mindentudás. Yona nem tehetett olyat, ami megdöbbentette volna Jeruszát, és most megértette, hogy hatalom, talán még öröm is rejlik abban, ha meglepünk valakit.

– Még én sem láttalak soha – mondta a fiatalember. Közelebb lépett egyet, mire Yona ösztönösen hátratántorodott. A fiú azonnal megállt, és felemelte a kezét.

– Sajnálom! Nem akartalak megijeszteni.

Yona mosolyt erőltetett magára.

– Ó, nem ijesztettél meg! – A hazugság sós ízű volt a szájában.

Egy pillanatig csend támadt, míg a fiú végigmérte.

– Errefelé élsz?

– Igen. – Aztán Yona azonnal helyesbített. – Illetve… nem. – Érezte, hogy az arca felforrósodik.

A fiatalember tétovázott, őt fürkészte.

– Rendben. Hát, én Hajnówkában élek.

– Értem. – Yonának fogalma sem volt, hogy ez mit jelent.

– Az erdő peremén – tisztázta a fiú. – Úgy egynapi járóföldre innen.

– Hogyne. – Olyan tudást színlelni, aminek nincs birtokában, újabb hazugságnak tűnt Yona számára. Jerusza megtanultatta vele a világ összes országát, megtalálta Brazíliát, Nepált, még Tripurát is a térképen, és néha arról álmodott, hogy felrepül, mint egy madár, és messze-messze szárnyal, egy másik országba. De keveset tudott a közvetlenül az erdőn túli falvakról, és gyanította, hogy épp ez Jerusza szándéka. A tudás csábítás volt, és az, hogy az öregasszony nem hajlandó megmutatni neki a helyi vidék térképét, biztosította, hogy ne legyen semmi megfogható, ahová Yona mehetne.

– És te? – kérdezte a fiú. – Hol élsz?

– Mi… – Yona hirtelen elakadt. Épp készült azt mondani, hogy az erdőben él, de Jerusza nem azt mondta, hogy azt ne árulja el az embereknek? Hogy férfiak jöhetnek, akik árthatnak nekik? Nem gondolta, hogy ez a fiatalember ilyesmit tenne, de óvatosnak kellett lennie.

– Berlinből jöttem.

Nem tudta, miért mondta ezt. Jerusza egy szót sem szólt arról, hogy Yona bárhonnan származott volna, az erdőn kívül. De éjszakánként, amikor aludt, Yona egy városról álmodott, egy faágyról, plüsstakarókról, szülőkről, akik szerették, és tejről, aminek más íze volt, mint amit Jerusza néha a kószáló kecskéktől szerzett. De a szónak – *Berlin* – nem volt sóíze, és Yona eltűnődött, hogy vajon igaz lehet-e.

– Berlinből? – A fiatalember szemöldöke felszaladt. – De az… hat-hétszáz kilométerre van innen nyugatra!

Yona feszengve vállat vont. Persze mindezt tudta a térképekről, amiket tanulmányozott, de miért mondott Berlint? Egy világ választotta el attól a helytől, csak a képzeletében látta, Jerusza sosem vitte volna el oda. Micsoda ostobaság volt ezt mondania.

– Tudom – motyogta.

A fiatalember elgondolkodott, a homloka kétkedve ráncolódott.

– Hát, talán még találkozunk.

Yona tudta, hogy elveszíti őt, mindjárt indul, és hirtelen kétségbeesetten szerette volna maradásra bírni.

– Ki vagy te? Mármint mi a neved?

A fiú újra elmosolyodott, de most csak halványan. A homloka még mindig arról árulkodott, hogy nem bízik benne.

– Marcin. És te ki vagy?

– Yona.

– Yona. – Úgy tűnt, a fiú óvatosan ízlelgeti a nevét. A lánynak tetszett a hangzása. – Hát, Yona, holnap visszajövök ide, ha erre jársz. Az apámmal a közelben táborozunk.

– Rendben. – És mert nem tudta, mi mást mondhatna, Yona lassan elhátrált, beleolvadt az erdőbe, míg többé már nem látta a fiút. Akkor megfordult, és futásnak eredt. Egy óráig tartott, míg visszaindult a kunyhó felé, amin Jeruszával osztozott, mert bár érdekelte Marcin, biztos akart lenni benne, hogy a fiú nem követi.

Aznap este az édes tuskógombából és medvehagymából álló vacsora felett Yonának csomót kellett kötnie a nyelvére. Tudta, hogy ha említené a fiatalembert, azonnal útra kelnének.

– Nagyon csendes vagy ma este – jegyezte meg Jerusza, miközben lesétáltak a közeli patakhoz elmosni az edényeiket, amiket réges-rég loptak egy erdőszéli tanyáról. A legtöbb holmijukat így szerezték: a ruháikat, a csizmáikat, az edényeiket, a fejszéjüket, a késeiket.

– Nem, nem vagyok – vágta rá Yona azonnal, amitől persze Jerusza gyanakodva húzta össze a szemét. Yona bokán tudta volna rúgni saját magát, hogy ilyen ügyetlenül átlátszó.

– Általában mesélsz nekem a napodról: az élőlényekről, amiket láttál, a dolgokról, amiket gyűjtöttél. Ami azt illeti,

általában megállás nélkül jár a szád, mert még nem vagy elég bölcs ahhoz, hogy tudd, a legjobb történeteket némán mondják el.

Yona mosolyt erőltetett magára, bár a szavak fájtak.

– Egy csíkosfejű nádiposzáta! – mondta túl gyorsan, túl élénken. – Láttam egy csíkosfejű nádiposzátát.

– Á! – Jerusza szeme a szkepticizmus sötét rése lett. – Ahogy téged, egy madarat sem lehet bezárni. Ez talán egy jel, hogy túl közel jutottál a civilizációhoz, és ha nem vigyázol, elveszik tőled a szabadságodat.

Yona riadtan felnézett.

– Én… nem jutottam közel a civilizációhoz. – A sós íz visszatért.

Jerusza arckifejezése sokatmondó volt, míg a szeme alakja végre újra normális nem lett.

– Hát persze, hogy nem. Az erdő közepén vagyunk. Nem juthatnál el egy faluba és vissza anélkül…

– Berlin! – bukott ki Yonából, kétségbeesetten próbált témát váltani.

– Tessék? – Jerusza mozdulatlanná dermedt.

– Berlin – ismételte Yona kevésbé magabiztosan. – Ott éltünk, amikor kicsi voltam, Jerusza? Egy házban ágyakkal, takarókkal és friss tejjel?

Az asszony ajka úgy húzódott össze, mint amikor savanyú bogyót kóstolt.

– Ostoba lány! El tudsz képzelni engem Berlinben?

Yona szíve összeszorult. Néha az álmok csak álmok voltak.

– Nem.

– Akkor ne kérdezz tőlem ilyeneket!

Azon az éjszakán Yona nem Berlinről álmodott. Hanem egy Marcin nevű fiúról, aki odajött hozzá, és megérintette az arcát. De aztán, mielőtt bármit mondhatott volna, a fiú nádi poszátává változott, és felszállt, a fák koronája felett szárnyalt, miközben Yona földbe gyökerezett lábbal lent maradt.

Három nap telt el, mire Yona újra találkozott Marcinnal. Amikor a fiú felnézett, és látta, hogy közeledik felé egy tölgyfacsoportból, a vonásain megkönnyebbülés suhant át.

– Azt hittem, örökre elmentél – mondta, miközben a lány közeledett.

– Nem mentem el örökre. – Ostoba válasz volt, és Yona abban a pillanatban tudta ezt, hogy kimondta. Örült, amikor a fiatalember nevetett.

– Igen, azt látom. És merre jártál? Visszamentél Berlinbe, német lány?

Yona jókedvet látott a szemében, így megengedett magának egy halvány mosolyt, miközben végigmérte a fiút. A ruházata viseltes volt, az ingje túl kicsi számára, és a könyökénél szakadt. Yona megriadt a késztetéstől, ami ekkor végigcikázott rajta, a vágytól, hogy megfoltozza a fiú ingujját. Volt még valami más is, valami, ami még jobban nyugtalanította… vágy, hogy megérintse a fiú bőrét, hogy lássa, olyan forró-e, mint az övé.

– Nem, nem mentem – válaszolta hirtelen.

A fiú mosolya kicsit megingott.

– Csak vicceltem.

– Persze. Csak… én nem… – Yona tehetetlenül elakadt. Hogy magyarázhatná el a fiúnak, hogy egész életében nem beszélt mással, csak Jeruszával? Hogy nem teljesen érti a vicceket, mert az öregasszony sosem viccelődött? Hogy csak olyankor vethetett néhány pillantást az erdőn kívüli világra, amikor évente néhány alkalommal Jerusza megengedte neki, hogy kövesse őt egy faluba az éj sötétjében?

– Semmi baj. – Marcin hangja most lágyabb lett. – Amúgy is kissé ostoba vicc volt. Berlinben most amúgy sem lenne jó.

– Miért nem?

A fiú néhányszor Yonára pislogott.

– Biztosan hallottál róla, mik történnek ott.

– Mik? – Yonának hirtelen rossz érzése támadt, mintha viharfelhők közelegnének, úgy érezte, hogy bármit is készül mondani, azt ő már érezte a csontjaiban.

A fiú mosolya tovatűnt, de a szeme továbbra is kedves maradt.

– Nem kellett volna feltételeznem. Benne volt az újságokban. Tudsz olvasni, Yona? – Nem gonoszságból kérdezte. Marcin azt gondolta, hogy Yona egyszerű, tanulatlan teremtés, egy lány az erdőből, aki hazudott az egyetlen távoli városról, amiről hallott.

De a fiú tévedett. A gond az volt, hogy a könyveket, amiket Jerusza az erdőn túli városok és falvak könyvtáraiból vagy templomokból, zsinagógákból lopott el, olyan terv szerint választotta, amit Yona nem értett. Az oktatása a világ történetéről, növényekről, gyógyfüvekről és biológiáról szóló tudományos szövegekre korlátozódott, valamint többféle olvasmányra különféle vallásokból. Az élet – mondta Jerusza – véget nem érő kutatás Isten valódi jelentése után.

– Igen, tudok olvasni!

– Sajnálom! Persze, hogy tudsz… Csak gondoltam, te… – Marcin elakadt, de bosszúsnak látszott.

– Semmi baj. Én… legtöbbször nagyon szeretem a könyveket. Azok… – A lány habozott, a megfelelő szavak ott táncoltak a nyelve hegyén. – A könyvek varázslatosak, nem igaz?

– Nos, Németországban azok, akiknél most a hatalom van, nem értenének ezzel egyet. Ők azt mondanák, a könyvek veszélyesek.

– De hogyan lehetne egy könyv veszélyes?

– Nem tudom. – A fiú vállat vont. – Tudod, ott, a te Berlinedben elégetik őket. Ezt próbáltam elmondani neked.

– Könyveket égetnek? – Yona néhányszor a fiatalemberre pislogott. – De miért tenne bárki ilyesmit?

– Azt hiszem, úgy gondolják, az embereknek nem kellene olyan könyveket olvasniuk, amikkel nem értenek

egyet, könyveket, amiket olyanok írtak, akikkel nem értenek egyet.

Kicsit úgy hangzott, mint ahogy Jerusza gondolkodott a világról – mintha jogot érdemelne, hogy uralkodjon mások gondolatai felett –, de Yona kételkedett benne, hogy az öregasszony olyan messzire menne, hogy tudást égessen.

– Milyen rettenetes!

Halk kiáltás hallatszott valahol a távolban, mély férfihang. Yona ledermedt, de a keze azonnal a késhez kapott a bokáján. Marcin is hallotta, mert a hang irányába billentette a fejét, és felsóhajtott.

– Az apám – mondta. – Akarsz…

– Mennem kell – felelte Yona gyorsan. És bár maradni akart, meg akarta kérdezni Marcint, mi más történik a világban, és milyen az élete, hogy mit olvasott a könyvekben és az újságokban, hirtelen megrémült. Marcin barátnak tűnt. De mi van, ha az apja az egyik olyan ember, akire Jerusza figyelmeztette? Már így is túl soká maradt.

– Én… holnap visszajövök.

– Yona, kérlek, ne fuss el megint! – kérte Marcin előrelépve.

De a lány már ott sem volt, eltűnt a fák között, mint egy széllökés, míg már úgy tűnt, mintha igazából soha nem is lett volna ott.

Amikor Yona aznap délután visszatért a táborba, a szíve zakatolt a megbánástól. Miért nem maradt tovább? Lett volna bátorsága többet kérdezni?

Annyira elmerült a gondolataiban, hogy kellett néhány másodperc, hogy felfogja, Jerusza épp szétbontja azt a kunyhót, amit az otthonuknak neveztek az elmúlt három hétben: leszedi a kérget a tetőről, vad rántásokkal kitépi a fapóznákat. Yona állt és bámult.

– Miért… – kezdte.

Jerusza feléje fordult.

– Azt hitted, nem szerzek tudomást a fiúról? Hogy merészelsz ellenszegülni nekem? Nem ismered a világot, és nem vagy elég bölcs, hogy saját döntéseket hozz, te gondatlan bolond! Mi van, ha követett téged?

– Én nem…

– Elég! – szakította félbe Jerusza, a hangja éles volt, mint a csalódás kése. – Mit műveltél?

Némaságba szégyenítve Yona összeszedte a holmiját, és próbált nem sírni, de hasztalan. Ahogy átbaktattak az erdőn, el onnan, ahol Marcin várna rá másnap, Yona könnyei kibuggyantak és lehulltak, némán öntözve a földet.

– Kedves volt, Jerusza – mondta Yona, miután egy órát csendben töltöttek. – Nem akart nekem semmi rosszat.

– Nem tudsz te semmit! – vágott vissza Jerusza. – A férfiak kegyetlenek, szívtelenek, ridegek tudnak lenni. És a hibák, amiket elkövetünk, egész életünkben követnek minket.

– A barátom volt – suttogta Yona.

– Igazán? Nem inkább akart tőled valamit?

Yona összezavarodott. Úgy tűnt, a fiú nem akart semmi mást, csak beszélgetni.

– Miféle dolgokat?

Jerusza ráförmedt:

– Ebben a világban addig őrzöd meg a hatalmadat, amíg összezárod a lábadat!

Yona csak pislogott, teljesen összezavarodott.

– Én… nem értem.

Jerusza hitetlenkedve meredt rá.

– Ugyan, gyermek! A fiúk akarnak ezt-azt a lányoktól. Ez a legrégibb mese a világon.

És aztán Yona egyszer csak megértette, és a forróság az arcába szökött.

– De egyáltalán nem így volt! – Tudott a szex mibenlétéről: *szerencsétlen szükségszerűség, hogy az emberi faj örökre*

fennmaradjon, ahogy Jerusza nevezte, de a lány fejében ennek semmi köze nem volt az érzéshez, hogy van valami közös benne és egy másik emberben. Ők csak beszélgettek, aminek semmi köze nem volt a testükhöz.

De igaz, hogy vágyott rá, hogy közelebb húzódjon hozzá, nem? Az a természet műve volt? Vagy csupán kétségbeesés, hogy valaki lássa végre, hogy él és egész?

Később, ahogy teltek az évek, és Jeruszával északra mentek, aztán keletre, néha gondolt Marcinra, és azt kívánta, bár elég bátor lett volna, hogy megérintse a bőrt a karján, csak hogy tudja, ha csak egy másodpercre is, milyen egy másik emberi lénnyel kapcsolatba lépni.

De ahol ők jártak, ott nyoma sem volt másoknak, és az élet egy ideig kiszámítható monotóniába süllyedt. Nap mint nap élelmet és gyógynövényeket gyűjtöttek. Éjszakáról éjszakára aprócska tűz fölött főzték meg azt, amit találtak. Havonta legalább egyszer továbbálltak, így alig hagytak nyomot, ha bárki kutakodott volna. Nyár végén és ősszel élelmet gyűjtöttek és füstöltek meg télire; mire a levelek színt váltottak, elkezdtek menedéket építeni, mélyen a homokos földbe ásva, amit fatörzsekről hántolt póznákkal támasztottak meg. Télen összebújtak a kis tűz körül szűk fedezékükben, csak azért jöttek ki, hogy feltöltsék szerény éléskamrájukat réti csíkkal, rovarlárvákkal és fagyott bogyókkal, ha a készletük fogyatkozott, és frissen hullott havat lapátoltak az edényeikbe friss vízért. Jerusza minden tavasszal bemerészkedett a falvakba, hogy ruhákat, cipőket, takarókat, késeket és fejszéket lopjon, miközben Yonát szigorú utasításokkal hagyta hátra, hogy ne moccanjon, vagy annak súlyos következményei lesznek. És mindegyik expedícióról könyveket hozott, amiket Yona vadul habzsolt, mert vágyott rá, hogy elképzelje, milyen az élet az erdőn kívül. Nyaranta eljutottak elhagyatott orosz táborokba, melyeket a nagy háború után hagytak hátra, és addig ástak a földben, míg olyan kincsekre nem bukkantak, mint a magnéziumtömbök és a tűzkövek, amik megkönnyítették

a tűzgyújtást. Idővel összeszedtek egy kisebb zsáknyit, amit magukkal vittek, bárhová is mentek, mert éveken át könnyű fényt és meleget biztosítottak.

De valami történt, és mire Yona betöltötte a húszat, az erdő körüli világ bedühödött. A föld morajlott, és repülőgépek berregtek egyre gyakrabban a magasban, megzavarva az ég mozdulatlanságát. Néha, messze tőlük robbanások hallatszottak, és zajok, amikről Jerusza azt magyarázta, lövések katonák fegyvereiből, és bár Yona könyörgött neki, hogy mondja el, mi történik, az öregasszony válaszai homályosak voltak. „Isten dühös", mondogatta, a szemében félelem csillogott. Vagy „Próbára tesznek minket". Valahányszor Yona többet kérdezett, Jerusza megragadta a vállánál, és olyan figyelmeztetéseket sziszegett, mint „Amíg itt vagy, Yona, biztonságban vagy. Ezt ne feledd!", vagy „Az erdő megvéd majd". De hogyan tudna Yona védelmet találni valami elől, amit nem ismert, amit nem értett?

Most az erdőben is több ember volt, és úgy tűnt, ez megijeszti az általában rendíthetetlen nyugalmú Jeruszát.

– Ezek az emberek ártani fognak nekünk, ha ránk találnak – suttogta egyik éjszaka, miközben meghúzódtak egy háromszáz éves tölgy üregének sötétjében, mindkettejük egy kést szorongatott, és hallgatták a közeli, nehéz lépteket.

– Kik ezek? – kérdezte Yona.

– Rossz emberek. Az iszonyat csak most kezdődött. – De Jerusza többet nem magyarázott. Azon az éjszakán, jóval azután, hogy a léptek elhaltak, újra nekiindultak, ezúttal keletre.

– Hova megyünk? – kérdezte Yona halkan, miközben küzdött, hogy lépést tartson Jeruszával, aki céltudatosan csörtetett át a sötétségen.

– Természetesen keletre – mondta az öregasszony, anélkül, hogy megtörte volna az iramát, anélkül, hogy megfordult volna, hogy Yonára nézzen. – Amikor gond van,

mindig mozogj a nap eleje felé, ne a vége irányába. Tudod te, gyermek! Nem tanítottam neked semmit?

1941 nyarán dagadt, fekete rönkök hulltak alá az égből egy verőfényes délutánon, megrázva a kemény földet, felriasztva a madarakat a fákról, megijesztve a nyulakat a föld alatt, miközben a talaj rengett és hullámzott.

– Bombák – mondta Jerusza, a hangja annyira tompa volt, mint egy halott tölgy. – Bombázzák Lengyelországot.

Yona természetesen tudott a bombákról, mert két évvel korábban is hullottak. De sosem látta őket így, hogy beborítják az élénkkék eget.

– Kicsoda? – Yona a nap forrósága ellenére fázott. A távolban újabb robbanások hallatszottak. – Ki bombázza Lengyelországot?

– A németek. – Jerusza nem nézett Yonára, miközben válaszolt. – Gyere! Nincs vesztegetni való időnk, vagy egyenesen az orosz dezertőrök útjában leszünk!

– Tessék? – kérdezte Yona teljesen összezavarodva, de Jerusza nem válaszolt. Helyette összeszedte a holmijukat, pár hátizsákot Yona karjába dobott, és olyan gyorsan indult el a fák közé, amilyen gyorsnak Yona még sosem látta.

Két napon és éjszakán át meneteltek, csak azért álltak meg, hogy aludjanak néhány órát, amikor már nem bírta a lábuk, aztán elértek egy látszólag végtelen mocsár peremére, az erdő szívétől nyugatra.

– Hol vagyunk? – kérdezte Yona.

– Biztonságos helyen. Most vedd le a csomagjaidat, és készülj fel, hogy a fejed felett viszed őket. A késedet is.

A döbbenettől elnémult Yona a látóhatárt pásztázta. A mocsár messzebbre elnyúlt, mint amíg a szem ellátott, és Yonának úgy tűnt, optikai illúzió. Szigetek tarkították, de a peremről lehetetlen volt megmondani, hogy a mocsárnak mely részén van szilárd talaj, és hol kavarog mély, homályos víz. Csak Yona képzelete játszott, vagy a víz tényleg azt

a szót suttogta, amit Jerusza az imént kimondott? Úgy tűnt, azt mondja: *Biztonság. Biztonsáááág.*

– De nem leszel rosszul? – kérdezte Yona, miközben Jerusza kezdett elmerülni a mélyülő mocsárba; a víz máris a csípőjükig ért. Végtére is az öregasszony egy évszázada élt, és pont az előző héten kezdett el éjszakánként köhögni és reszketni.

Jerusza örömtelenül felnevetett.

– Mostanáig nem tanítottam meg neked, hogy az erdő gondoskodik az övéiről?

– De miért csináljuk ezt, Jerusza? – kérdezte Yona egy órával később, amikor a víz a nyakukig ért. Körülöttük a mocsár tovább sziszegett. A csomagjaikat a fejükön cipelték, hogy a homályos víz ne áztassa el a holmijukat.

– Mert úgy kell ismerned az erdőt, mint a tenyeredet, a szívét, a lelkét. Most a gyomrában vagy, és a gyomra vigyázni fog rád.

Két napig tartott, míg elértek egy szigetet a mocsár közepén, ahol gombákat, fekete áfonyát és riadt sünöket találtak, amiket könnyű volt elkapni. Egy hónapig ott maradtak, amíg le nem csupaszították a szigetet, míg már nem hallottak robbanásokat vagy a fegyvertűz *ra-ta-ta-tá*ját a távolban.

Miközben augusztus elején visszamentek az erdő ismerősebb részébe, Yona összeszedte a bátorságát, hogy feltegyen egy kérdést, ami már régóta nyomasztotta.

– Miben hiszel, Jerusza? – kérdezte, miközben sétáltak. Az öregasszony több lépéssel előrébb mutatta az utat. – Zsidónak nevezed magad, és tartjuk a zsidó ünnepeket, de haragszol is rájuk.

Jerusza nem fordult felé, nem is lassított az iramon.

– Mindenben hiszek, és semmiben. Az igazságot keresem, Istent keresem. – Ez nem volt válasz. Végül Jerusza felsóhajtott. – Mint tudod, az anyám zsidó volt, tehát a zsidó törvények szerint én is az vagyok. Tudod ezeket a dolgokat,

gyermek. Miért kényszerítesz rá, hogy pazaroljam a lélegzetemet?

– Én… azt hiszem, magamról töprengek.

– *Magadról?* Miért?

– Hát… mi vagyok én? Nem vagy az anyám, de te neveltél fel. Ettől én is zsidó vagyok?

A csend ott lógott közöttük, ahogy sétáltak.

– Az vagy, amire születtél – mondta végül Jerusza.

Yona tehetetlenségében ökölbe szorította a kezét. Ennek egyszerű kérdésnek kellett volna lennie, de valahogy még ennyi év után sem volt az.

– De *mi* az? – makacskodott. – Miért nem adsz nekem soha egyenes választ? *Mire* születtem?

– Bárcsak tudnám! – vágott vissza Jerusza. – Bárcsak megérteném, miért hívott hozzád az erdő! Bárcsak megérteném, miért kellett életem utolsó éveit egy hálátlan gyermekkel töltenem! Azt hiszem, valami nagyszerűre szán a sors, de amilyen ütemben haladsz, rég halott leszek, mire beteljesíted a végzeted, bármi legyen is az.

Yona feje lüktetett a zavarodottságtól és megbántottságtól.

– De ha elmondanál valamit arról, hogy honnan jöttem…

– Az ég szerelmére, fejezd be! – Jerusza végre megfordult, hogy dühösen Yonára nézzen. Egy hosszú pillanatig megereszkedett ajkát harapdálta, aztán hozzátette: – Rossz kérdéseket teszel fel, gyermek. Sose feledd, hogy az igazság mindig benned rejlik! És ha nem találod, akkor az erdő talán tévedett veled kapcsolatban. Talán mégis csak egy hétköznapi lány vagy, semmi több.

NEGYEDIK FEJEZET

Mire ridegen és üresen beköszöntött 1942, Yona hozzászokott a saját társaságához, mert Jerusza, aki ekkor 102 éves volt, már alig szólt hozzá. Yona majdnem huszonkét éves volt, és mindent tudott, amit tudni lehetett, a földről, amin járt, és a dolgokról, amik belőle sarjadtak, de szinte semmit az emberek működéséről. A lány nem látott más emberi lényt majdnem három éve azon túl, hogy néha megpillantotta a rossz embereket a fák között. Beszélgetéseket folytatott vörös mókusokkal és havasi nyulakkal. Főzött, takarított, beszélt egy istenhez, akit nem értett. De túl veszélyessé vált kimerészkedni az erdőből, még Jeruszának is. Minél mélyebbre jutottak a Nalibockában, annál jobban eltűnt a kinti világ.

Mire a lány észbe kapott, március lett, és a hideg visszaszivárgott a földbe, a hó elolvadt, a fagy szorítása engedett. Egy napon, amikor a nap a fák koronája fölé emelkedett a hideg, felhőtlen égen, Jerusza, aki nem mozdult nádfekhelyéről, magához hívta Yonát.

– Ma – mondta Jerusza rekedt, elfulladó hangon – van az a nap, amikor meghalok.

Yona szeme megtelt könnyel. Tudta, hogy közeleg az idő, mert Jerusza teste lassult, egyre hidegebb lett. A madarak, amik újra megjelentek, hogy keressék a tavasz jeleit, tartották a távolságot, ahogy soha korábban, és Yona egy

árnyékot érzett leselkedni a földbe vájt otthonuk felett. November óta éltek ott, soha nem maradtak ennél hosszabb ideig egy helyen.

– Mit tehetek? – kérdezte Yona, és letérdelt Jerusza mellé.

– Készíts nekem egy kis hársfateát! – Az öregasszony reszketeg lélegzetet vett.

Yona visszapislogva a könnyeit feltápászkodott, hogy teljesítse, amit Jerusza kért; erős főzetet készített a hársfák szárított virágából, amiket Jeruszával előző nyáron gyűjtöttek. Ez majd leviszi Jerusza lázát, és enyhíti a fájdalmát, de nem lassítja le átkelését a túlvilágra. Miközben arra várt, hogy a virágok kiázzanak, Yona próbált arra összpontosítani, hogyan legyen kényelmes Jeruszának, de folyvást sötét gondolatok settenkedtek felé: mi lesz vele, ha Jerusza már nincs többé?

Amikor pár perccel később visszatérdelt Jerusza mellé, kezében a gőzölgő csészével, az öregasszony légzése észrevehetően felszínesebb lett, de tovább mondta a *viduit*, a gyónó imát, aztán remegő kezébe vette a csészét.

– Jerusza, mit fogok… – kezdett bele Yona, de Jerusza félbeszakította.

– Vannak dolgok, amiket el kell mondanom neked. – Hosszan kortyolt a teából. Néhányszor pislogott, és amikor ködös tekintetét újra Yona felé fordította, erősebb és éberebb volt, mint hónapok óta bármikor.

– Itt vagyok. – Yona odahajolt, és Jerusza kezére tette a kezét a szolidaritás gesztusaként, de Jerusza lerázta magáról.

– Először is, soha ne merészkedj ki az erdőből! Addig nem, amíg a világ háborúzik. Meg kell ígérned, Yona!

Ebben állapodtak meg, amikor két és fél évvel ezelőtt bombák kezdtek zuhanni, és Yona tartotta magát hozzá. De ha Jerusza meghal, Yona egyedül marad a sötétségben. Mi van, ha időről időre vágyik az emberi kapcsolatra?

– De ha élelemre van szükségem…

– Az erdő ellát majd, gyermek! – Jerusza erősen, krákogva köhögött, ami rázta az egész testét. – Az erdő mindig gondoskodik rólad. Add a szavadat!

Annyira egyszerű lett volna csak úgy beleegyezni, de Jerusza már rég megtanította Yonának, hogy soha ne hazudjon, kivéve, ha az élete veszélyben van, és a hazugság az egyetlen kiút.

– Nem tehetem – suttogta.

Jerusza küszködve felült. A tekintete lángolt, még akkor is, ha lassan elhagyta őt az élet.

– Akkor ostoba vagy, és nagy veszélybe sodrod magad.

– De talán a nagy veszély az egyetlen út egy jobb élethez – mondta Yona. – Nem ezt mondtad nekem a létünkről? Könnyebb lenne az élet egy faluban, de vállaljuk a kockázatot, hogy az erdőben éljünk, mert nagyobb életünk van itt, a csillagok alatt.

Jerusza felső ajka felfelé ívelt.

– Úgy tűnik, a diák végre tanárrá vált. – Az asszony hangja rekedt volt, és egyre gyengült. – Nos hát, azt hiszem, valami mást is tudnod kell. Persze azzal tisztában vagy, hogy nem vagyok az igazi anyád.

– Persze. – Yonán hirtelen sajgó magány cikázott át. Az évek során sokszor próbált arról kérdezni, honnan származik, de Jerusza mindig elviharzott, hálátlan dögnek nevezve őt. Az évek múltával a lány végül arra jutott, biztosan szívtelen szülők hagyták az erdőben, és hogy az öregasszony megmentette az életét.

– Elloptalak – folytatta Jerusza tárgyilagos hangon. – Tudod, nem volt más választásom.

Yona hátraült a sarkára, biztosra vette, hogy félreértette.

– *Elloptál?*

– Igen. Egy berlini lakásból. Egy nőtől és egy férfitól, mert nem nekik szántak téged. – Olyan higgadtan vitte be ezt az ütést, mintha az időjárásra tenne megjegyzést.

– *Tessék?* – Yona hirtelen felpattant, remegett a lába, a hitetlenség keveredett a sejtelemmel, hogy egy apró része már ismerte a történetet. *Berlin.*

– Ülj le, gyermek! Nincs idő a hisztériára!

Yona néhányszor nyeldekelve levegőt vett, a teste megfeszült a késztetéstől, hogy bemeneküljön az erdőbe, ahol nem kellene lenyelnie a fájdalmat, amit az okoz, amit Jerusza mondani készül, legyen az bármi. De nem tehette. Tudta, hogy nem, mert az öregasszony meghalna, mire visszatérne, és sosem hallaná azokat a dolgokat, amiket tudnia kell.

– Mit tettél, Jerusza? – suttogta visszaereszkedve.

– Mit *tettem*? Megmentettelek, gyermek. – Ekkor már verejték gyöngyözött Jerusza homlokán, és egyre nehezebben lélegzett, nyelések és sziszegés staccatójával. – Tudod, a szüleid rossz emberek voltak.

– Azt honnan tudhatnád?

– Ahogy mindent tudok. – Jerusza szavai úgy ütöttek, akár egy ostor. – Az erdő mondta. Az erdő és az ég.

– De…

– Siegfried és Alwine Jüttnernek hívták őket – folytatta Jerusza, legyűrve Yona fájdalmas tiltakozását. – Egy lakásban éltek a Behaimstrasse 72-ben, Berlinben.

A lakás a faággyal és a meleg takarókkal, amik kísértették álmaiban. Yona néhányszor nagyot nyelt, ezernyi kérdés kavargott benne. Ami viszont a felszínre tört, így szólt:

– Most vissza kell mennem hozzájuk? Azért mondod el ezt nekem?

– Nem! – Az öregasszony szeme megvillant, felült. A felsőteste bizonytalanul ingott, mint búzakalász a szélben, de Yona ellenállt a késztetésnek, hogy kinyújtsa a kezét, és megtámassza. Azt nem érdemelte meg. – Nem! – ismételte Jerusza, a hangja olyan hangos és éles volt, hogy Yona hallotta, hogy riadt varjak szállnak fel odakint, felháborodottan károgva. – Nem teheted!

– Akkor miért mondod el nekem egyáltalán? És miért most?

– Mert ez… – Jerusza elakadt, a szavai nedves köhögésbe fordultak, ami rázta a testét – olyan tudás, ami egy napon megmentheti az életedet. Vagy valaki másét.

– Mire célzol? – Yona előrehajolt.

– Mind kapcsolódunk egymáshoz, Yona. Mostanra már tudod. Amint sorsok keresztezik egymást, örökre összekapcsolódnak. Az életek karikák, amik keresztülpörögnek a világon, és amikor újra találkozniuk kell, fognak is. Semmit sem tehetünk, hogy megakadályozzuk.

– Azt mondod, újra látni fogom a szüleimet?

Jerusza félrenézett.

– Az univerzum folyvást lehetőségeket teremt életre és halálra. Most esélyt adok neked az életre, ugyanúgy, mint amikor elhoztalak.

– Én… nem értem. – Yona érezte, hogy a kétségbeeséstől összeszorul a torka. Meg akarta rázni az öregasszonyt, aki – még a halálos ágyán is – önelégült, kifürkészhetetlen rébuszokban beszélt. – Esély az életre? Miről beszélsz, Jerusza?

– Tudni fogod. – Jerusza újabb nehéz lélegzetet vett, aztán felsóhajtott, és visszahanyatlott a nádfekhelyre. – A századik éved első újholdjáig fogsz élni, Yona, ha nem felejted el mindazt, amiket tanítottam neked. *Tudni fogod.*

Yona visszaült a sarkára, és az asszonyra bámult. Az öregasszony jóslata – ennyire konkrét, ennyire biztos – elképesztőnek hangzott volna, ha Yona nem tudja, hogy Jerusza tehetsége csalhatatlan. A föld úgy beszélt Jeruszához, amit Yona nem értett, de sosem hazudott, és Jerusza sem. Yona ezért tudta, hogy fel kell tennie a kérdést, ami évek óta perzseli.

– Szeretsz engem, Jerusza? – kérdezte halkan, szégyenkezve, hogy ez ennyit számít. – Kérlek, tudnom kell!

Jerusza rámeredt, és az arckifejezésében nem volt gyengédség, sem megbánás. Undor volt benne és viszolygás.

– A szeretet felesleges érzelem – mondta végül, elcsukló hangon. – Gyengévé tesz. Nem tanítottam neked semmit? A szeretet bolondoknak való.

Yona félrenézett, mielőtt Jerusza kiolvashatná a fájdalmat a tekintetéből.

– De mi van, ha a szülők, akiktől elvettél, szerettek engem?

– És mi van akkor, ha igen? – Jerusza hangja suttogássá halkult. – Elcserélted volna az életet, amit velem töltöttél egy olyanra, ami gonosz szülőkkel, de emellett szeretettel jár?

– Nem tudom – válaszolta Yona. – Soha nem adtál nekem esélyt, hogy válasszak. – Abban a pillanatban Jerusza lehunyta a szemét, és kilehelte a lelkét, Yona arcán pedig legördült egyetlen könnycsepp, mindazért, ami elveszett és már sosem található meg.

Yona forrongott a származásával kapcsolatos megvilágosodástól, de így is kötelességtudóan megtette azokat a dolgokat, amikre Jerusza kérte, a rituálékat, amikre az öregasszony megtanította: a zsidó hagyomány és a szláv boszorkányság elegyét, ami ugyanolyan rejtélyes volt, mint Jerusza maga.

– *Baruch Atah Ahdonai, Ehlohaynu, Mehlekh Haolam, Dayan HaEhmet* – motyogta az asszony teste felett, aki felnevelte, egy asszony teste felett, akit soha nem ismert igazából. *Áldott vagy Te, Urunk Istenünk, a mindenség királya, igazság bírája.* Méhviaszból és csalánból készült gyertyákat gyújtott, és Jerusza feje fölé tette őket. Elmondta a huszonharmadik zsoltárt, aztán egy napon és egy éjszakán át ült Jerusza, az egyetlen anya mellett, akit ismert.

Amikor másnap magasra kúszott a nap, Yona megmosta az öregasszony testét fagyos vízzel egy közeli, keskeny folyóból, gyengéden, óvatosan, a rongyokat kancsókba csavarta. Azután a vizet egy sekély sírba öntötte, a legjobba, ami tőle telt, hisz a föld még fagyos volt. Aztán becsavarta Jeruszát egy fehér temetési lepelbe, és lassan leeresztette a földbe. Miután visszalapátolta a földet Jerusza nyughelyére, gondosan letaposta, mert tudta, hogy a szellemek kiszökhetnek a laza földből. Remélte, hogy Jerusza lelke utat talál következő otthonába, bármi legyen is az, de azt is, hogy messze repül innen, mert bár rettegett attól, hogy egyedül legyen, attól még jobban félt, hogy Jerusza kísérti.

Hét napig maradt, hogy sivát üljön, nem mosakodott, nem váltott ruhát, alig moccant a helyéről a hideg földön, és naponta háromszor elmondta a gyászoló imákat, ahogy Jerusza tanította neki. Amikor az előírt gyászidőszak véget ért, lerombolta a kunyhó földtetejét, összeszedte azt a kevés holmit, amit magával tudott vinni – két zsák makkliszttet, három inget, három nadrágot és egy viharvert gyapjúkabátot, amit Jerusza neki lopott egy faluból réges-rég, egy bögrét, egy tányért, egy lábast, egy fejszét és a kést, amit mindig a bokáján hordott –, és elsétált anélkül, hogy hátranézett volna. Örökre maga mögött hagyta Jeruszát és mindent, ami a közös életükhöz tartozott.

Két hónapon át Yona egyedül rótta az erdőt. Néhány havonta máshol vert tábort, pont úgy, ahogy Jerusza tanította, de lassan közeledett az erdő pereméhez is, úgy incselkedett a veszéllyel, hogy attól hevesen vert a szíve. Mi lenne, ha bemerészkedne egy faluba, egy városba? Választhat másik életet, mint amit Jeruszától kapott? Végtére is ki volt Jerusza, hogy döntsön Yona sorsáról, a jövőjéről? De a félelem visszatartotta, a félelem és a robbanások emléke,

amik megrázták az erdőt előző nyáron. Jerusza szavai még mindig a fülébe csengtek. *Az iszonyat csak most kezdődött.*

Április végére a tavaszi nap délután már égetett, és Yona – aki ekkorra megszokta a saját társasága kiszámítható csendjét – átköltözött az erdő északi mélységeibe, hátrahagyva a titokzatos mocsarat és a civilizációról szóló álmait is. Nyáron és ősszel az ember soha nem maradt egyedül a fák között, mert az erdő lényei ilyenkor voltak a legaktívabbak. Minden nap mélyebbre sétált az erdőben, és minden alkonyat beköszöntekor egyszerű tábort vert a csillagok alatt. Amikor az éjszakák enyhék voltak, nem kellett menedéket építenie: az ég volt számára a tető, a világ a falak. Reggelente gyengéd suttogással beszélgetett a szalonkákkal, amik azért jöttek, hogy igyanak a tiszta patakokból, és néha, ha Yona elég mozdulatlan maradt, szembenézhetett egy elsuhanó foltos hiúzzal egy hosszú pillanatig, aztán mindketten csendes megértéssel mentek tovább a maguk útján.

Éjszaka, amikor lehunyta a szemét, a szülei rég elvesztett képe után nyúlt az agyában, amíg már épp, hogy megpillantotta őket az idő ködén át, ismerős arcuk ott időzött a bölcső fölött. *Siegfried és Alwine Jüttner.* Kik voltak ők? Mit gondoltak, mi lett az elveszett lányukkal? Gondolnak még rá, eltűnődnek a sorsán?

A hónap végén, egy nagy eső utáni, csípős reggelen Yona épp elő akart bújni a tölgyfa üreges törzséből, ahol menedékre talált az előző éjszakai vihar elől, amikor zörgést hallott a fák között. Előző délután látott egy csapat darvat, és azt hitte, talán visszatértek, úgyhogy visszatartotta a lélegzetét, és hallgatózott jellegzetes búgásuk után. De a színvillanás a fák mögött nem egy daru piszkosszürkéje volt, és Yona mellkasa azonnal összeszorult a félelemtől. Túl kicsi volt, hogy szarvas vagy medve legyen. Még rókának is túl apró. Yonának kellett néhány riadt másodperc, hogy rájöjjön, a tisztásra érkező élőlény egy kicsi,

sötét hajú gyermek, egy kislány, kopott ruhában. A haja fakó volt, a karját és a lábát sár borította, az arca fehér, mint egy bárányfelhő.

Yona gyorsan elbújt egy fa mögé, és nézte, ahogy a kislány közelebb botladozik. Évek óta nem látott gyermeket: amikor néha más embereket pillantott meg az erdőben, azok mind idősebb fiúk és férfiak voltak, akik kimerészkedtek a falujukból vadászni, vagy a rossz emberek, akikre Jerusza mindig figyelmeztette, akik szakadt egyenruhát, szőrmesapkát viseltek, és haragos volt a tekintetük. Yonának sejtelme sem volt, hány éves a kislány. Talán elég idős ahhoz, hogy beszéljen, de ahhoz biztosan nem, hogy egyedül kószáljon az erdőben. Azonnal tudta, hogy valami baj van. A lány szeme olyan tágra nyílt, akár a telihold, nem fókuszált, és a lába alkalmatlannak tűnt arra, hogy vigye a kis testét, ahogy ide-oda kóválygott.

Yona lépett egyet előre, aztán földbe gyökerezett a lába. Biztosan van egy védelmező anya a közelben. De várt egy percet, aztán kettőt, és nem érkezett szülő. A kislány botorkált még egy kicsit, aztán fennakadt a szeme, és olyan zaj kíséretében esett össze, ami egyszerre hangzott sóhajnak és hördülésnek, majd fejjel előre nekivágódott egy rücskös farönknek.

Yona a gyerek felé szaladt, mielőtt még megálljt parancsolhatott volna magának. Olyan ösztön hajtotta, amit nem tudott megfogalmazni, és ami felülírta az óvatosságát. Mire észbe kapott, a gyerek mellett térdelt, felemelte, kitapogatta a pulzusát aprócska, ernyedt csuklóján, és megkönnyebbülten felsóhajtott, megérezve a gyerek ütőerének erőteljes *dumm-dumm-dumm*ját. Egyik kezét a gyerek homlokára tette, és éles levegővétellel gyorsan visszahúzta. A kislány lángolt. Yona gyorsan felvette, aztán tétovázott. Most mihez kezdjen? A gyereknek szüksége van valamire, ami leviszi a lázát, de hol vannak az övéi? A szülők nem hagynak ilyen kicsi gyereket kószálni a vadonban, mert

örökre nyoma veszik. Csak néhány pillanatig várt, aztán elkiáltotta magát:

– Hahó! Van itt valaki?

Két fehérhátú fakopáncs szállt fel egy közeli fáról, riadt *kvik-kvikk*elésük belevágott az erdő csendjébe, de semmi más nem moccant. Yona még egyszer lenézett a karjában tartott kislányra. A haját megkötötték egy masnival. Kis kék pulóverére – bár ronggyá foszlott –, sárga anyagból gondosan csillagot varrtak fel. Volt odakint valaki, aki törődött vele.

– Kérem! – kiáltotta Yona újra. – A gyerek megsebesült! – De a válasz csak az ágak zizegése volt, és a saját hangjának halvány visszhangja.

Nem volt odakint senki. Végül karjában a gyermekkel Yona megfordult, és a fa felé sietett, ahol előző éjszaka menedékre talált, egy hatalmas tölgyhöz, ami százéves, és elég nagy üreg tátongott benne ahhoz, hogy lefeküdjön, és felállhasson anélkül, hogy lehajtaná a fejét. Miután megnyugtatta magát, hogy a kislány szíve még mindig erősen ver, Yona levélágyra fektette őt, és kibújt, hogy leszedjen egy hosszú kéregcsíkot egy fűzfáról. Elszaladt a patakhoz, egy kilométerre a táborától, beáztatta a kérget a hűs vízbe, és visszasietett a menedékéhez, ahol letérdelt a kislány mellé, és a fejére tette a borogatást.

– Így ni! – suttogta. – Hamarosan jobban érzed majd magad. – Hátraült a sarkára, a kislány mozdulatlan, színtelen arcát fürkészte. – Kérlek, tarts ki! – tette hozzá suttogva.

Miután újra ellenőrizte a gyerek pulzusát, most a nyaka mélyedésében, Yona felállt, és újra kiment. Tüzet gyújtott, ahogy mindig is tette, az egyik, kincsként őrzött orosz magnéziumtömbbel, aztán még több kérget hántott le a fűzfáról, a kannáját bemerítette a patakba, és nekilátott vizet forralni fűzfateához. A tűz füstje talán odavonzhatja az embereket, elárulva a hollétét, de meg kellett ragadnia

ezt az esélyt. Ráadásul, ha vannak emberek az erdőben, ők talán a kicsihez tartoznak.

De mi van akkor, ha a kislány elszaladt valaki elől? A gondolattól Yonának elakadt a lélegzete. A gyerek ruhái szakadtak voltak, kicsi teste csupa zúzódás és horzsolás, és szinte csontsovány. Mi van, ha nem az erdő bántotta? Mi van, ha az erdő megvédte őt a külvilág démonjaitól, amikre Jerusza mindig figyelmeztette, amikről Yona nem tudta biztosan, hogy higgyen-e bennük?

Amint a víz felforrt, Yona gyorsan egy csészébe töltötte, hozzáadta a fűzfakérget, és eloltotta a tüzet. Talán az égvilágon senki sem látta meg a füstöt. Visszasietett az odvas fához, és újra letérdelt a kislány mellé, de most minden érzéke élesen, készenlétben állt. Hitt abban, hogy képes megvédeni magát, végtére is a gyermekkora nagy része arra összpontosult, hogy megtanulja az önvédelem halálos művészetét. De soha nem gondolt arra, hogy valaki mást védjen meg, akkor sem, amikor Jerusza a halál kapujában járt, mert Yona még akkor is hitt az öregasszony védővarázslatában.

– Ébredj! – suttogta, megérintve a kislány arcát, ami kicsit hűvösebbnek érződött, jelezve, hogy a homlokára tett kéreg küzd a lázzal. – Kérlek, édes gyermek, ébredj!

És aztán, mintha Isten hallotta volna őt, a kislány pontosan azt tette, amit Yona kért, a szempillái megrebbentek, a szeme kinyílt. Sötét volt, a színe akár egy medvebocs szőre; a szája pedig aprócska, meglepett O-t formált, amikor felfogta a fölé magasodó idegen jelenlétét. A kislány felült, és felsikoltott, de alig hallatszott, és már ez az erőfeszítés is kimerítette.

Yona gyengéden a karjára tette a kezét.

– Itt biztonságban vagy – mondta. – Nem foglak bántani.

De a kislány csak zavartan bámult rá, és Yona ráébredt, hogy nem értette őt. Fehéroroszul szólalt meg, mert

tudta, hogy az erdő körüli városokban sokan használják azt a nyelvet, de a kislány talán lengyel. Újra próbálkozott azzal a nyelvvel, de ugyanaz az üres, riadt tekintet fogadta. Németül és oroszul is szólt a kislányhoz, de választ továbbra sem kapott.

Végül a kislány megszólalt:

– *Ver bisti? Vir zenen maane eltern?*

Yona meglepetten válaszolt jiddisül:

– Barát vagyok. És nem tudom, hol vannak a szüleid, de ígérem, mindent megteszek, hogy megtaláljam őket! Addig is vigyázok rád.

A kislánynak tátva maradt a szája.

– Te is zsidó vagy?

Yona habozott. Jerusza zavaros, előző nyári szavai még frissen éltek az elméjében. *Az vagy, aminek születtél.* De *mi* az? Jerusza zsidó hagyományok szerint nevelte, tett róla, hogy töviről hegyire ismerje a zsidó törvényeket, már azelőtt olvasott neki a Tórából, hogy maga Yona olvasni tudott volna. Yona hitt Istenben, és mindenhol látta őt, és hitt a zsidó tudósok és bölcsek tanításaiban, de ez nem volt elég, különösen olyasvalaki számára, aki soha nem tette be a lábát zsinagógába, mivel Jerusza ragaszkodott hozzá, hogy Istent bárhol lehet imádni.

– Nem tudom – mondta végül tehetetlenül.

– De… beszéled a zsidók nyelvét.

– Sok nyelven beszélek.

A lány zavartnak tűnt.

– A szemed furcsa. Különböző a színük.

Yona néhányszor pislogott.

– Igen, azt hiszem. – Jeruszán kívül senki sem került hozzá annyira közel, hogy észrevegye ezt, még a fiú sem, akivel évekkel korábban találkozott az erdőben. Furcsa érzés volt szemtől szemben lenni egy másik emberrel, és Yona hirtelen zavarba jött, bár a másik csak egy gyerek

volt. – A nevem Yona – mondta némi hallgatás után. – A tied?

A kislány tétovázott, Yona tekintetét fürkészte.

– Chana – mondta végül.

– Nos, Chana, csináltam neked egy kis fűzfateát. Ha megiszod, majd jobban érzed magad.

A kislány a Yona kezében tartott csészére nézett, de nem nyúlt érte.

– Nem lesz tőle bajom?

– A szavamat adom! – Yona előrenyújtotta a csészét, újabb másodpercnyi habozás után a kislány elvette, és bizonytalanul megszaglászta. – Le fogja vinni a lázadat, és segít a fájdalmon – tette hozzá.

A kislány ivott egy kicsi, tétova kortyot, kicsit ráncolta az orrát, de aztán újra ivott.

– Honnan tudod, hogy fáj valamim?

– Elestél. – Yona megpaskolta a saját homloka közepét. – Beütötted a fejedet, éppen itt. Érzed a huplit? És sok vágásod és zúzódásod van. – Habozott, figyelte, ahogy a kislány ivott. – Mi történt veled, Chana? Mi elől futottál?

A kicsi arca ekkor megváltozott, a szemét ellepték a könnyek.

– Elfutottam a… az emberek elől, akik meg akarnak minket ölni.

– De ki akarna megölni téged?

A kislány elnézett Yona válla felett, az erdőt pásztázta egy láthatatlan vadász után kutatva. Amikor a tekintete visszatért Yona arcára, a benne látható szomorúság letaglózta a lányt.

– A németek – felelte Chana. – A németek, akik eljöttek Volozsinba.

Yona nem értette. Amilyen sokat tudott az erdőről, úgy szinte semmit sem tudott arról, hogyan működik az emberek világa. De így is eleget értett ahhoz, hogy felfogja, ha emberek vannak odakint, akik megpróbálnak

megölni egy ártatlan gyermeket, valami nagyon rosszra fordult a világban.

– Miért? – kérdezte végül. – Miért próbálna bárki is megölni téged, Chana?

– Mert zsidó vagyok. – A kislány hangja tompa és szomorú volt. Megérintette a pulóverére varrt sárga csillagot. – Mindannyiunkat megpróbálnak megölni.